

Dr. Solymosi-Tari Emőke zenetörténész,
a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docense,
a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja laudációja
Devich Márton Lajtha László-díjjal való kitüntetése alkalmából
(2023. január 19. Zeneakadémia, Solti terem)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Közönség!

A Magyar Kultúra Napjához közeli napon minden évben átadjuk a Lajtha László-díjat. Idén kerek évfordulóról is megemlékezünk, hiszen éppen 60 éve, 1963. február 16-án halt meg a XX. század egyik legjelentősebb magyar muzsikusa, akinek a tevékenységére ugyanaz a hármastól, vagyis a komponálás, a népzene kutatás és a tanítás volt jellemző, mint egy évtizeddel idősebb kortársai, Bartók Béla és Kodály Zoltán munkásságára. Bámulatos, hogyan férhetett meg ennyi minden Lajtha életének hét évtizedében, hiszen amellett hogy egy csak rá jellemző, a magyar népzeneből és az európai klasszikus zenei hagyományokból (különösen Bach, Mozart, Debussy, Ravel zenéjéből) táplálkozó, egyéni zenei nyelvet kialakítva 69 opuszt (köztük 9 szimfóniát és 10 vonósnyegyest, baletteket, operát, egyházi műveket) alkotott meg, és többek között a hangszeres népzene, valamint a népzene történeti rétegeinek kutatásában kiemelkedő eredményeket ért el, alapvető forrást és inspirációt adva a 70-es évek elején elindult magyar táncmozgalom számára is, tanárként, a kulturális diplomácia egyik jelentős alakjaként, de karmesterként, zenei ismeretterjesztőként, hangszertörténészként, zenei szakíróként, egyházi kórus és zenekar vezetőjeként is dolgozott, emellett a Kálvin téri református templomban presbiteri feladatot is vállalt. És ami legalább ilyen fontos, a XX. század egyik legszebb, legregényesebb szerelmét megélő, szerető férj és két – világhírű tudóssá vált – fiú apja is volt. (Itt is hadd köszöntsük a fiatalabb fiút, dr. Lajtha Ábel agykutatót, aki szeptemberben töltötte be 100. évét). És akkor nem beszéltünk arról, hogy Lajtha László a fiatal életéből több mint 4 évet áldozott fel, hiszen tüzerként és felderítőként végigharcolta az I. világháborút. Neve előtt a Dr. állam- és jogtudományi végzettségére utal. Kivételesen tiszta jellemű, bátor, elveihez és hazájához mindig hű emberként pedig sokunk példaképe lehet.

Nagy öröm számomra, hogy a 2023-as díj ünnepélyes átadása a Rádiós estek sorozatában éppen itt, a Zeneakadémián történik. A Zeneakadémiának Lajtha csak egy rövid ideig, az 1950-es évek elején volt tanára, viszont az idősebb társintézményben, a szintén Liszt Ferenc által életre segített Nemzeti Zenedében három évtizeden át tanított összesen 11 tárgyat, szigorú és legendás mesterként, meghonosítva ifjú kora egyik fontos iskolájának, a párizsi Schola Cantorumnak a tanítási elveit, és olyan ragyogó muzsikuskat nevelve, mint Ferencsik János, Tátrai Vilmos, Starker János, Kórodi András, Arányi-Aschner György, Kemény Endre. A Magyar Rádióhoz is szorosan kötődött, hiszen több éven át irányította a rádió szabadegyetemének zenei műsorait, a II. világháború után másfél évig pedig ő volt a zeneigazgató, megújítva a műsorstruktúrát és kibővítve a Rádió szimfonikus zenekarát.

A zeneszerző özvegye, Dr. Lajtha Lászlóné, egészen 96 éves korában bekövetkezett haláláig, mondhatni, az utolsó leheletéig tevékenykedett férje hagyatékáért és annak megismertetéséért. Az ő áldozatos munkáját folytatta a zeneszerző unokahúga, Dr. Lajtha Ildikó, és tőle vették át a stafétabotot az ő leányai, a mai jogörökösök, Gyurkó Csilla és Gyurkó Tünde. 1983-ban, vagyis éppen 40 éve alakult meg a Lajtha Alapítvány, amely a kezdetektől díjazta azokat a kiváló muzsikuskat, zenetörténészeket és más szakembereket, akik kiemelkedően sokat tettek azért, hogy Lajtha László megkapja az őt megillető ismertséget és elismertséget. Eddig már több mint ötvenen büszkélkedhetnek a Lajtha-díjjal, köztük együttesek is, például az Auer

vonósnégyes, amely többek között elkészítette Lajtha mind a 10 vonósnégyesének hangfelvételét, és amelynek első hegedője éppen a ma is fellépő Oláh Vilmos volt.

Hogy milyen sokféle kiválóságról van szó, jól mutatja, ha csak az utolsó 4 év díjazottját sorolom fel: Balog József zongoraművész (2019), Pálóczi Krisztina muzeológus (2020), Bara Hajnal, a Bukaresti Magyar Intézet zenei referense (2021), Pad Zoltán, a Magyar Rádió Énekkarának vezető karnagya (2022).

Megtisztelő, hogy most én méltathatom idei díjazottunkat, Devich Márton, a Bartók Rádió csatornaigazgatóját, a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek ügyvezető igazgatóját (aki mellel már második a családjában, aki Lajtha-díjat kap, hiszen korábban nevelőapja, Zsoldos Péter is részesült a kitüntetésben.) Devich Márton kulturális újságírói, szerkesztői, zenei menedzseri munkája során sokféle módon segítette a Lajtha-életmű megismertetését, hiszen például újságcikkeket írt róla és rádióműsorok kötődnek vezetői tevékenységéhez, például Lajtha születésének 125. évfordulója alkalmából is több részes műsorsorozatot kezdeményezett a Bartók Rádióban. Már közel egy évtizede éppen ő áll a Lajtha-díj átadásának hagyományosan otthont adó rádiós Lajtha-émlékhangversenyek és más Lajtha-koncertek szervező-szerkesztő csapata élén. Tavaly Pad Zoltán karnaggyal együtt ő volt a motorja azoknak a hangversenyeknek, amelyek keretében Lajtha László szinte összes egyházi és világi kórusműve elhangzott a Magyar Rádió Énekkarának előadásában, a Jézus Szíve jezsuita templomban, illetve a Budapest Music Centerben, majd egy a harmadik, a Pesti Vigadóban megrendezett szimfonikus zenekari koncerten még Lajtha VI. szimfóniája is felcsendült.

Devich Márton, aki gépészmérnöki tanulmányai után újságírói és szerkesztői oklevelet szerzett, már 1991-ben a Magyar Rádió szerkesztője volt, majd dolgozott a Magyar Nemzetnél és rovatvezetője, illetve vezető szerkesztője volt a Heti Válasznak. Innen a Magyar Távírási Iroda Kulturális Szerkesztőségéhez vezetett az útja, ahol ugyancsak vezetőként dolgozott. Következő felelősségteljes feladatát a Duna Médiaszolgáltató Zrt., kulturális főszerkesztőjeként töltötte be, majd a Bartók Rádió csatornaigazgatója lett, mely munkájához még a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek ügyvezető igazgatói pozíciója is csatlakozott 2020-tól. Mindeközben számtalan cikket, interjút, kritikát publikált, rádióműsorokat vezetett, könyvet szerkesztett. Éppen 20 éve lett a Fasori Református Egyházközség presbiter, 10 évvel ezelőtt pedig főgondnoka.

Mindabból, amit Lajtháról és Devich Mártonról elmondtam, könnyű észrevenni a párhuzamokat: mindkettejük szakmai életében fontos a zeneírói, az ismeretterjesztői, a rádióirányítási tevékenység, ha egészen más arányokban is, hiszen Lajtha mindezt zeneszerzői, népzene kutatói és tanári tevékenysége mellett csak rövidebb időszakokban végezhetette. Feltűnő azonosság a református egyházban végzett presbiteri szolgálat is. Mindkettejüket jellemzi a mély hit, a kiemelkedő minőségre törekvés, ugyanakkor a szerénység, a háttérben maradás is.

Devich Márton tehetségére, elhivatottságára már pályája legelejétől odafigyeltek: Mihályfi Ernő-díjat, Pethő Tibor-émlékérmeket, Pro Musica díjat, Opera Corpus Sajtódíjat kapott. És a csak néhány hetes szenzáció: az általa 7 éve vezetett Bartók Rádió Prima Primissima Díjat kapott média és ismeretterjesztés kategóriában.

Ismét elmondhatjuk tehát, hogy a Lajtha László-díj méltó kezekbe kerül. Devich Márton további munkájához jó egészséget, sok erőt, kitartást, alkotó fantáziát, és az eddigiekhez hasonló szép sikereket kívánok. Szívből gratulálok.